

MAK 2007-2013 perioodi 2. telje toetuste saajate majanduslik jätkusuutlikkus 2012. a. andmetel.

Töö teostaja FIE Eduard Matveev Põllumajandusuuringute Keskuse põllumajanduskeskkonna seire büroo tellimusel

Põllumajandustootja jätkusuutlikkuse analüüsi peamiseks eesmärgiks on hinnata 2. telje toetuste mõju ulatust põllumajandustootjate jätkusuutlikkusele, hinnates jätkusuutlike tootjate osakaalu vastavat toetust saanud ettevõtete hulgas. Hindamise aluseks on võetud jätkusuutlikku arengut tagava arvestusliku brutolisandväärtuse¹ (BLV) tase tööjõu aastaühiku² (TJÜ) kohta.

Põllumajandustootja jätkusuutlikkuse hindamise aluseks on antud analüüsis võetud jätkusuutlikku arengut tagav brutolisandväärtus³ (BLV) tase tööjõu aastaühiku⁴ (TJÜ) kohta. Jätkusuutlikku arengut tagava BLV arvestamisel on eeldatud, et põllumajandusettevõtte BLV peab katma konkurentsivõimelise palgataseme töötajatele (k.a omaniku ja tema pereliikmete tasustamata tööjõule) ja 5% ettevõtte põhivarade keskmisest väärtusest (v.a maa), mis on vajalik normaalseks taastootmiseks. Palgataseme baasiks on võetud töötleva tööstuse keskmine kogu tööjõukulu⁵ töötaja kohta aastas. MAK 2007 – 2013 2. telje meetmetest toetust taotlenud tootjate keskmiste põhivarade väärtuste arvestamisel on kasutatud FADNi andmeid. Seega sõltub jätkusuutlikuks arenguks vajalik BLV TJÜ kohta ettevõtete põhivarade suurusel ning seetõttu on meemete lõikes erinev.

Põllumajandustootjate jätkusuutlikkust on hinnatud järgmiste MAK 2007 – 2013 2. telje meetmete lõikes:

- Meede 2.1: ebasoodsamate piirkondade toetust taotlenud tootjad (edaspidi **ESA tootjad**);
- Meede 2.2: Natura 2000 alal asuva põllumajandusmaa kohta antavat toetust taotlenud tootjad (edaspidi **Natura põld tootjad**);
- Meede 2.3.1: keskkonnasõbraliku majandamise toetust ning keskkonnasõbraliku tootmise toetust taotlenud tootjad (edaspidi **KSM tootjad**);
- Meede 2.3.2: mahepõllumajandusliku tootmise toetust taotlenud tootjad (edaspidi **Mahetootjad**);
- Meede 2.3.2: ohustatud tõugu looma pidamise toetust taotlenud tootjad (edaspidi **OTL tootjad**);
- Meede 2.3.5: poollooduslike koosluste hooldamise toetust taotlenud tootjad (edaspidi **PLK tootjad**);
- Meede 2.4: loomade karjatamise toetust taotlenud tootjad (edaspidi **LKT tootjad**);
- Meede 2.7: Natura 2000 alal asuva erametsamaa kohta antavat toetust taotlenud tootjad (edaspidi **Natura mets tootjad**);
- II telje toetusi taotlenud tootjad (edaspidi **2. telje tootjad**);
- II telje toetusi mittetaotlenud tootjad (edaspidi **Tavatootjad**);
- FADNi põllumajandustootjate üldkogumi kuuluvad tootjad (edaspidi **Eesti keskmine**).

¹ Brutolisandväärtuse (BLV) arvutamiseks lisatakse kogutoodangu väärtusele toetuste (v.a investeeringutoetused) ja ettevõtlusega seotud maksude bilanss ning lahutatakse eri- ja üldkulud

² Tööjõu aastaühik (TJÜ) on ühe töötaja täistööaeg, mis võrdub arvestuslikult 2 200 töötunniga aastas

³ Brutolisandväärtuse (BLV) arvutamiseks lisatakse kogutoodangu väärtusele toetuste (v.a investeeringutoetused) ja ettevõtlusega seotud maksude bilanss ning lahutatakse eri- ja üldkulud.

⁴ Tööjõu aastaühik (TJÜ) on ühe töötaja täistööaeg, mis võrdub arvestuslikult 2 200 töötunniga aastas.

⁵ Statistikaameti andmetel oli 2007. aastal töötlevas tööstuses kogu tööjõukulu (koos sotsiaal- ja ravikindlustusmaksu ning töötuskindlustusmaksuga) töötaja kohta aastas oli 10 980 €, 2009. aastal 12 395 €, 2009. aastal 11 805 €, 2010. aastal 12 307 €, 2011. aastal 12 996 € ning 2012. aastal 14 052 €.

Tabelis 1 on välja toodud jätkusuutlikku arengut tagav BLV TJÜ kohta aastatel 2007–2012 2. telje meetmete lõikes.

Tabel 1. Jätkusuutlikku arengut tagav BLV TJÜ kohta meetmete lõikes

Meede		2007	2008	2009	2010	2011	2012
2.1	Ebasoodsamate piirkondade toetus	10 857	12 314	12 337	13 067	13 501	15 025
2.2	NATURA 2000 toetus põllumajandusmaale	11 179	12 748	12 613	14 011	14 693	15 284
2.3.1	Keskkonnasõbraliku majandamise toetus	11 260	12 665	12 577	14 196	14 802	16 212
2.3.2	Mahepõllumajandusliku tootmise toetus	10 380	11 613	11 043	12 655	13 270	14 673
2.3.3	Ohustatud tõugu looma pidamise toetus	10 724	12 102	12 328	12 989	13 285	14 494
2.3.5	Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus	10 780	12 570	12 091	13 311	13 636	15 266
2.4	Loomade karjatamise toetus				12 938	13 608	15 048
2.7	NATURA 2000 toetus erametsamaale	10 390	12 043	11 881	13 673	14 376	15 384
	II telje tootjad	10 790	12 254	12 145	13 356	13 882	15 311
	Tavatootjad	10 748	11 977	12 288	11 906	12 287	14 193
	Eesti keskmine	10 817	12 409	12 300	12 671	13 534	14 898

Jätkusuutlikkuse hindamiseks võrreldi iga ettevõtte tegelikku BLV taset TJÜ kohta arvestusliku jätkusuutlikkuse tasemega. Jätkusuutlikku arengut tagava BLV TJÜ hindamiskriteeriumid olid järgmised:

- kui BLV tööjõu aastaühiku kohta üle 80% jätkusuutlikkuse tasemest, siis on põllumajandusettevõtte jätkusuutlik;
- kui BLV jääb alla 80% jätkusuutlikkuse tasemest, siis antud ettevõtte BLV tootmise tase TJÜ kohta ei taga jätkusuutlikku arengut.

Tabel 2. Jätkusuutlike tootjate osakaal tootjate koguarvust 2. telje meetmete lõikes

Meede		2007	2008	2009	2010	2011	2012
2.1	Ebasoodsamate piirkondade toetus	41%	38%	33%	47%	43%	40%
2.2	NATURA 2000 toetus põllumajandusmaale	39%	47%	42%	58%	50%	39%
2.3.1	Keskkonnasõbraliku majandamise toetus	45%	35%	29%	68%	69%	70%
2.3.2	Mahepõllumajandusliku tootmise toetus	35%	33%	29%	42%	45%	41%
2.3.3	Ohustatud tõugu looma pidamise toetus	33%	40%	33%	41%	31%	30%
2.3.5	Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus				50%	46%	39%
2.4	Loomade karjatamise toetus				35%	33%	33%
2.7	NATURA 2000 toetus erametsamaale	52%	51%	43%	50%	60%	42%
	II telje tootjad	39%	36%	30%	45%	43%	44%
	Tavatootjad	32%	24%	27%	33%	28%	32%
	Eesti keskmine	39%	31%	29%	36%	37%	36%

Jätkusuutlike tootjate osakaalu hindamisel on eeldatud, et põllumajandusettevõtte BLV peab katma konkurentsivõimelise palgataseme kõikidele töötajatele (k.a omanikule endale ja tema pereliikmetele), siis tavaliselt omanik iseendale ega teistele pereliikmetele ametlikult palka ei maksa. 2012. aastal moodustas põllumajandustootmises kasutatavast tööjõust keskmiselt 47% tasustamata tööjõud (joonis 1). Tasustatud tööjõu osatähtsus kogu tööjõukulus erines oluliselt MAK 2. telje toetusi taotlenud tootjate gruppide lõikes. Tasustamata tööjõu osatähtsus kogu tööjõukulus oli suurim (65%) mahepõllumajandusliku tootmise toetust taotlenud tootjatel (meede 2.3.2) ning kõige väiksem (22%) keskkonnasõbraliku majandamise toetust taotlenud ettevõtjatel (meede 2.3.1).

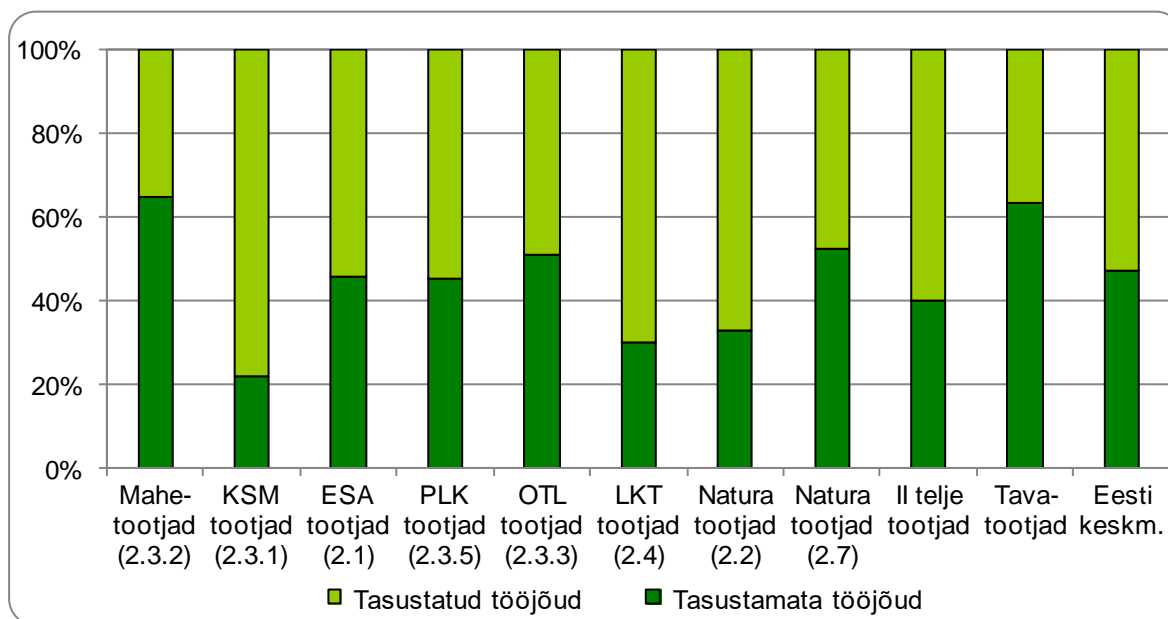
Need ettevõtted, kelle BLV tootmise tase TJÜ kohta ei taga jätkusuutlikku arengut, võivad olla ka jätkusuutlikud sel juhul kui nad ei maksa endale ega teiste pereliikmetele töötasu ning kasutavad teisi allikaid oma põllumajandusliku tegevuse finantseerimiseks.

Tabel 3. Jätkusuutlike tootjate osakaal tootjate koguarvust 2. telje meetmete lõikes (ilma meetme toetuseta)

Meede		2007	2008	2009	2010	2011	2012
2.1	Ebasoodsamate piirkondade toetus	38%	36%	31%	43%	42%	39%
2.2	NATURA 2000 toetus põllumajandusmaale	35%	43%	42%	57%	50%	35%
2.3.1	Keskkonnasõbraliku majandamise toetus	39%	31%	25%	64%	65%	67%
2.3.2	Mahepõllumajandusliku tootmise toetus	12%	27%	24%	31%	33%	32%
2.3.3	Ohustatud tõugu looma pidamise toetus	32%	26%	32%	40%	31%	30%
2.3.5	Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus				37%	33%	33%
2.4	Loomade karjatamise toetus				34%	29%	32%
2.7	NATURA 2000 toetus erametsamaale	52%	51%	42%	47%	60%	35%
	II telje tootjad	28%	22%	19%	36%	36%	36%

Tabel 4. Meetme toetuse mõju jätkusuutlike tootjate osatähtsusele 2. telje meetmete lõikes

Meede		2007	2008	2009	2010	2011	2012
2.1	Ebasoodsamate piirkondade toetus	-3%	-2%	-2%	-4%	-2%	-2%
2.2	NATURA 2000 toetus põllumajandusmaale	-4%	-4%	0%	-1%		-3%
2.3.1	Keskkonnasõbraliku majandamise toetus	-7%	-4%	-4%	-4%	-4%	-3%
2.3.2	Mahepõllumajandusliku tootmise toetus	-33%	-20%	-9%	-12%	-11%	-10%
2.3.3	Ohustatud tõugu looma pidamise toetus	-1%	-14%	-1%	-1%		
2.3.5	Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus				-14%	-13%	-6%
2.4	Loomade karjatamise toetus				-2%	-4%	-1%
2.7	NATURA 2000 toetus erametsamaale	0%	0%	-1%	-3%		-7%
	II telje tootjad	-11%	-14%	-12%	-10%	-7%	-7%

Joonis 1. Tööjõu kasutuse struktuur, 2012.a. andmetel